

которых девушка изображена в совершенно ином ракурсе – она открыта, податлива и общительна [2, с. 34; 3, с. 333]. Она, не скрывая, признаётся, молодому человеку, в своих чувствах:

3. ...Dedim dilber niçün sararup solduñ
Dedi hep çektiğim dil yarasıdır.

Подстрочный перевод:

3. ...Сказал: “Красавица, почему пожелтела и завяла?”

Сказала: “Всё, что я испытываю – сердечная рана”... [2, с. 34].

Другой, подобный пример из творчества *Ашыка Омера (...–1707)*:

1. Dedim dilber didelerin kan olmuş
Dedi çok ağladım sel yarasıdır...

Подстрочный перевод:

1. Сказал: “Красавица, глаза твои окровавлены?”

Сказала: “Много плакала – рана от сели (потока)”... [3, с. 333].

Изучение образа *земной красавицы* позволило нам сделать следующие *выводы*: – средневековая крымскотатарская ашыкская поэзия, в подавляющем большинстве, прославляет *земную любовь*;

- образа *земной красавицы* изображается в различных возрастных категориях;
- образ *земной красавицы* является основополагающим (наряду с образом влюблённого), канонизированным и многоаспектным.

Источники и литература:

1. Шидфар Б. Я. Образная система арабской классической литературы VI–XII вв. / Бетси Яковлевна Шидфар. – М.: Изд-во “Наука”. Главн. ред. вост. лит.–ры, 1974. – 254 с.
2. Elçin Ş. Aşık Ömer / Şükrü Elçin.–Ankara: Kültür bakanlığı, 1999.–123 s.
3. Elçin Ş. Gevheri Divanı (Inceleme–Metin–Dizin–Bibliografya) / Şükrü Elçin. – Ankara, 1998. – 763 s.

Чернікова Л.Ф.

УДК 37.014.5 (477) :34

РОЗВИТОК ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ. ОСВІТНЬО–ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.

Анотація. Україна – це держава з великим історичним минулим, де було безліч злетів і падінь, поразок і перемог. Разом з історією держави розвивалася і росла культура. Одним з головних питань стала проблема в сфері освіти. Її історія тісно пов'язана з історією українського народу.

В незалежній Україні почала формуватися власна політика вищої освіти.

Вона була зорієнтована на досягнення сучасного світового рівня, відродження національного характеру, оновлення змісту, форм і методів навчання, збільшення інтелектуального потенціалу держави.

Сьогодні в Україні діє закон «Про освіту», що встановлює загальні принципи освітніх послуг. Система освіти складається з навчальних закладів, науково–методичних і методичних організацій, науково–виробничих підприємств.

XXI століття – це епоха інформаційного суспільства, епоха технологічної культури. Формування глобального інформаційного суспільства виводить на перший план проблему розширення знань.

Серйозні трансформації в житті суспільства та держави торкнулися й сфери вищої освіти. Ставши самостійною і незалежною сферою діяльності, вища освіта прагне адаптуватися до нових умов, орієнтуючись на світові стандарти.

В Україні проводиться системна активна робота щодо створення умов для визначення освітніх проблем розвитку держави та її регіонів в контексті політичного бачення та постанов рішень на державному рівні.

В українському суспільстві все більше усвідомлюється загальна потреба в розвитку освітньої системи. Соціально–економічні й політичні зміни державності, входження України до світового співтовариства не можливе без структурної реформи національної системи вищої освіти.

Пріоритетним завданням є модернізація вищої освіти відповідно сучасних міжнародних вимог.

Ключові слова: освіта, суспільство, Україна, система освіти, проблеми.

Анотація. Украина – это государство с большим историческим прошлым, где было множество взлётов и падений, побед и поражений. Вместе с историей государства развивалась и росла культура. Одним из главных вопросов стояла проблема в сфере образования. Её история тесно связана с историей украинского народа.

В независимой Украине начала формироваться собственная политика высшего образования. Она была сориентирована на достижение современного мирового уровня, возрождение национального характера, обновление содержания, форм и методов обучения, увеличение интеллектуального потенциала государства.

Сегодня в Украине действует закон «Об образовании», который устанавливает общие принципы образовательных услуг. Система образования состоит из учебных заведений, научно–методических и методических организаций, научно–производственных предприятий.

XXI столетие – эпоха информационного общества, эпоха технологической культуры. Формирование глобального информационного общества выводит на передний план проблему расширения знаний.

Серьёзные трансформации в жизни общества и государства коснулись и сферы высшего образования. Ставши самостоятельной и независимой сферой деятельности, высшее образование стремилось адаптироваться к новым условиям, ориентируясь на мировые стандарты образования.

Сегодня в Украине проводится системная активная работа по созданию условий для определения образовательных проблем развития государства и его регионов в контексте политического видения и постановлению решений на государственном уровне.

В украинском обществе всё больше осознаётся общая потребность в развитии образовательной системы. Социально-экономические и политические изменения государственности вхождения Украины в мировое сообщество невозможны без структурной реформы национальной системы высшего образования.

Приоритетным заданием является модернизация высшего образования соответственно современным международным требованиям.

Ключевые слова: образование, общество, Украина, система образования, проблемы.

Summary. *Ukraine is a state with a great history. It had many ups and downs, success and losses. Culture grew and developed along with the state history. One of the main issues of that time was the problem in educational field. Its history is closely connected with the history of Ukrainian nation.*

Our own higher educational policy started in independent Ukraine. It was aimed at the reaching modern global point, renaissance of national character, updating of the content forms and methods of education, increasing of intellectual potential of the country.

Nowadays, Ukraine uses the law "On Education", that establishes common principles of education. Educational system consists of educational institution, research – methodological and methodical establishments, science – production concerns.

The XXI century is the age of information – oriented society, age of technology. The setting up of global information-oriented society puts up the question of enlargement of knowledge.

Serious changes in society and state life have influenced the higher education. Since it has become independent, higher education ought to adapt to new conditions, aiming at the global standards of education.

Modern Ukraine is known to carry out work at:

- *creating conditions for defining educational problems of state and regional development according to the political view and resolutions on the state level;*

- *the need to develop the educational system is more and more realized by society in Ukraine.*

It is impossible to change social economic and political life and to join international community for Ukraine without structural reform of the national system of higher education.

Updating of higher education according to the modern international demands is a foreground task.

Keywords: *education, society, Ukraine, educational system, problems*

Повертаючись до далеких часів Київської Русі, запровадження християнства сприяло формуванню освіти, визнаної важливою сферою загальнодержавної та церковної політики. Після прийняття християнства київська князівська влада стала надавати особливого значення освіті, «книжній» вченості, що було зумовлено не тільки особистими вподобаннями окремих князів, а й потребами київського суспільства в знаннях. Після хрещення князь Володимир увів обов'язкову шкільну освіту, бо державі потрібні були освічені люди.

Національно-культурному поступу в Україні сприяли братства, які відіграли велику роль у духовному житті українського народ, діяльність яких активізувалась у XV ст. Освітня діяльність братств мала особливе значення для формування майбутньої системи освіти. Осередком освіти якісно нового типу був Острозький культурно-освітній центр, який складався зі школи, бібліотеки, літературно-наукового гуртка та друкарні на чолі з Іваном Федоровим. Починаючи з 1583 р., школу називали академією. Це була фактично перша вища школа європейського зразка на українських теренах. 1658 р. цей навчальний заклад отримав статус академії. Її першим ректором був відомий письменник-полеміст і публіцист Г. Смотрицький. Широка освітня діяльність сприяла значному піднесенню рівня писемності, наукового та літературного життя в Україні.

Значну роль у розвитку освіти зіграло книгодрукування. Перша книгодрукарня була відкрита Іваном Федоровим у Львові. Вже в середині XVII століття в Україні було 25 книгодрукарень у 17 містах та селах.

Друга половина XVII – XVIII ст. позначені значними змінами в освітянській сфері: було створено розгалужену мережу початкових навчальних закладів, сформовано систему спеціальної професійної освіти, закладався фундамент вищого рівня вітчизняної освіти. Своєрідним явищем в українських землях була діяльність мандрівних учителів – дяків, студентів колегіумів, Києво-Могилянської академії, які під час канікул мандрували Україною, розповсюджуючи знання. До середини XVII ст. в Україні не було вищих навчальних заходів. Тільки 1661 р. у Львові було засновано університет. Провідна роль в освітній системі того часу належала Києво-Могилянському колегіуму.

У 1632 році завдяки об'єднанню Київської братської та Лаврської шкіл був створений перший вищий навчальний заклад в Україні – Києво-Могилянська колегія, яка у 1701 році, завдяки царському наказу, отримала титул та права академії та стала називатися Київською академією..

В подальшому навчальні заклади стали відкриватися в інших містах – (Чернігівський колегіум (1700 р.), Харківський колегіум (1721 р.), Переяславський колегіум (1738 р.), Львівський університет (1661 р), Київська гімназія (1805 р.) та ін.)

Серед прогресивних педагогів України, які зробили вагомий внесок у розвиток освіти – А.В. Духнович, Н.Ф. Левицький, Т.Г. Лубенець, Б.Д. Грінченко, Х.Д. Алчевська та ін.

Розвиток капіталізму був умовою для подальшого росту вищої школи. В Україні центрами наукової думки, підготовки вчених, вчителів для середніх шкіл, лікарів, юристів та інших спеціалістів були

Харківський, Київський та Новоросійський (в Одесі) університети, Ніжинський історико-філологічний інститут, Львівський та Чернівецький університети.

Значну роль у розвитку національної культури українського народу зіграв Харківський університет. Він був заснований у 1805 році за ініціативою В.Н. Каразіна. До революції в його складі було 4 факультети: фізико-математичний, історико-філологічний, медичний та юридичний, 8 наукових спілок, астрономічна обсерваторія, фундаментальна бібліотека. Наукові школи, які виникли в Харківському університеті, сприяли становленню вітчизняної науки. В університеті вчилися та працювали відомі вчені: М.В. Остроградський, А.М. Ляпунов, поет П.П. Гулак-Артемівський, біолог І.І. Мечников, історик Н.І. Костомаров та інші. Згодом медичний та юридичний факультети були перетворені в самостійні інститути.

У ХІХ ст. українська інтелігенція усвідомила, що саме шляхом освіти та просвітництва можливе активне формування національної свідомості широких народних мас. Однак питання освіти перебувало під пильним наглядом російського уряду. Проводилися реформи освіти. ХІХ ст. – час відродження вищої освіти в Україні. Значною подією стало відкриття у Харкові університету в 1804–1805 рр., а 1834 р. було засновано університет у Києві.

Після отримання незалежності (1991) в Україні почала формуватися власна політика в сфері вищої освіти. Вона була зорієнтована на досягнення сучасного світового рівня, відродження національного характеру, відновлення змісту, форм та методів навчання, збільшення інтелектуального потенціалу країни. Держава приділяє велику увагу розвитку освіти. Ухвалено національну програму «Освіта України ХХІ ст.» (1993), Закон України «Про освіту», що передбачають демократизацію, гуманізацію освіти, індивідуалізацію навчально-виховного процесу, безперервність освіти, варіативність навчальних програм і планів, поєднання вітчизняного і світового педагогічного досвіду, приведення освіти у відповідність до вимог сучасного інформаційного суспільства, розширення існуючої мережі навчальних закладів.

Система освіти України складається з навчальних закладів, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств. Вони розподіляються на:

- дошкільні (ясла, ясла-сади, дитячі сади, ясла-сади та ін.)
- середні (загальноосвітні школи, гімназії, ліцеї, (вечірні школи) та ін.)
- позашкільні навчальні (станції дитячої, юнацької творчості, секції, клуби, культурно-освітні, спортивно-оздоровчі, науково-пошукові об'єднання на базі загальноосвітніх навчальних закладів та ін.)
- професійно-технічні навчальні (професійно-технічне училище відповідного профілю, професійне училище соціальної реабілітації, вище професійне училище, професійний ліцей, професійний ліцей відповідного профілю, професійно-художнє училище та ін.)
- вищі (технікум, коледж, інститут, консерваторія, академія, університет та ін.)
- післядипломної освіти (академії, інститути (центри) підвищення кваліфікації, перепідготовки, вдосконалення, навчально-курсіві комбінати; підрозділи вищих навчальних закладів (філії, факультети, відділення та ін.), професійно-технічні навчальні заклади та ін.).

ХХІ століття – це епоха інформаційного суспільства, епоха технологічної культури. Формування глобального інформаційного суспільства виводить на перший план проблему поширення знань. Дистанційна освіта здійснює наближення знань до споживача, дозволяє пропонувати освітні послуги всім бажаним, незважаючи на географічні, державні, часові та інші чинники. Стратегічна мета дистанційної освіти – забезпечити громадянам право здобування освіти будь-якого рівня на місці їх мешкання або професійної діяльності. Дана мета досягається в руслі світової тенденції мобільного поширення знань за допомогою обміну освітніми ресурсами.

Прийнято вважати, що освіта, заснована на інформаційних технологіях, є третьою глобальною революцією в розвитку людства, (перша пов'язана з появою писемності, друга – з винаходом книгодрукування). Нові інформаційні технології в освіті мають істотні переваги. Дані технології сприяють ліквідації відставання периферійних районів держав від столичних і інших університетських центрів в контексті вільного доступу до освіти, інформації і культурних досягнень людської цивілізації. Вони створюють умови для розвитку світового освітнього простору, експорту і імпорту освіти, об'єднання світового інтелектуального, творчого, інформаційного і науково-педагогічного потенціалів. Освітні інновації успішно впливають на розв'язання комплексу соціально-економічних проблем, перш за все, на викорінювання безробіття, злочинності і т.п.

Сучасні засоби телекомунікацій дозволяють розробити ефективні навчальні технології, підвищують якість і доступність освіти. Для подальшого розвитку інформаційних освітніх технологій необхідно вирішити наступні стратегічні проблеми:

- систематизації, (тобто має бути єдина стратегічна політика в області освітнього процесу),
- комплексності;
- стандартизації (існуючі інформаційні освітні системи якісно відрізняються один від одного по моделях, технологіях, формах організації);
- нормативно-правове забезпечення.

Вирішення вищезгаданих проблем приведе до різкого підвищення якості освіти. Сьогодні національна освітня система зазнає серйозні трансформації. Йде пошук шляхів перетворень в сфері діяльності Болонського процесу. Прагнення адаптуватися до світових стандартів освіти викликає необхідність першочергового вирішення таких ключових питань, як визначення місця вищого навчального закладу у сучасному світі і зміні вищої освіти, а отже і зв'язаною з цим модернізації освітніх структур, вдосконалення методики викладання, впровадження новітніх технологій в освітній процес та ін.

Серйозні трансформації в житті суспільства і держави стосуються і сфери вищої освіти. Ставши самостійною і незалежною сферою діяльності, вища освіта прагне адаптуватися до нових умов, орієнтуючись на світові стандарти освіти. Проте пошук шляхів перетворень, що намітилися, в цій сфері діяльності не повинно означати сліпе дотримання світових стандартів. Серед ключових питань розвитку системи вищої освіти слід назвати такі як:

- визначення місця університету в сучасному світі,
- зміна змісту вищої освіти.

У сучасному світі, який перейшов до третього тисячоліття, розвиток України визначається в контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури: парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, обмеження ролі держави в суспільстві та інші складові – невіддільні атрибути суспільства. Впродовж перших десятиліть досягнення державної незалежності Україна здійснює історично неминучий і незворотний перехід до таких основ суспільного розвитку. На зміну індустріальному суспільству приходить суспільство інформаційне, зумовлююче певні соціальні, виробничі, економічні і політичні зрушення. Прискорення науково-технічного прогресу зумовлює підвищені вимоги до якісного потенціалу робочої сили, що займається генеруванням, розробкою і впровадженням нових технологічних ідей. За умов трансформації українського суспільства особливої значущості набувають питання формування нових життєвих стратегій, компетентності, посилення гнучкості і мобільності соціальної поведінки.

Сьогодні в Україні проводиться системна активна робота у:

- створенні умов для визначення освітніх проблем розвитку країни і її регіонів в контексті політичного бачення і ухвалення рішень на державному рівні;
- вирішенні із залученням сфери освіти проблем, що виникають на ринку праці;
- доданні системі освіти більшої гнучкості і ширших можливостей для здобуття громадянами професійної підготовки.

У реформуванні освіти в Україні значною мірою враховується об'єктивний вплив загальних для сучасної цивілізації тенденцій розвитку. Перша тенденція – посилення процесу глобалізації економіки, взаємозв'язку і взаємозалежності держав світу. Ця тенденція обумовлена розвитком науки, технологій, виробництва, що приводить до формування загального світового економічного простору і планетарного інформаційного поля, і інтенсивного обміну результатами матеріальної і духовної діяльності. Друга обумовлена формуванням позитивних умов для індивідуального розвитку особи, її самореалізації в світі.

Підходи і практичні дії реформування і розвитку освіти в Україні базуються на концепції побудови незалежної демократичної держави, яка заснована на державних пріоритетах:

- доступ до освітньої і професійної підготовки всіх, хто має необхідні здібності, мотивацію і адекватну підготовку;
- використання освіти і професійної підготовки для захисту соціальних інтересів суспільства і стратифікації його членів по ролях і статусах;
- зменшення монопольних прав держави в освітній сфері за рахунок створення на рівноправній основі недержавних навчально-виховних, професійно-технічних і навчальних закладів, формування багатоваріантної інвестиційної політики в області освіти.

З врахуванням вищезазначеного стратегічними пріоритетними завданнями реформування системи освіти в Україні є:

- побудова національної системи освіти, формування освіченої творчої особи, забезпечення пріоритетного розвитку людини;
- функціонування і розвиток національної системи освіти на основі принципів гуманізму, демократії, пріоритетності суспільних і духовних цінностей;
- вихід системи освіти в Україні на рівень систем освіти розвинених країн світу шляхом корінного реформування його концептуальних, структурних і організаційних систем.

Нині реалізується проблема входження України до єдиного європейського та світового освітнього простору в рамках Болонського процесу (з 2005 р.)

Болонський процес означає:

Прийняття системи чітко визначених і порівнянних мір, у тому числі шляхом використання додатків до дипломів, для забезпечення зайнятості європейських громадян і міжнародної конкурентоспроможності європейської вищої освіти. У Європі багато уваги приділяється уніфікації студентських документів типу "транзитної залікової книжки", додатки до дипломів, в яких на національній і англійській мовах буде максимально повно відбиватися перелік отриманих знань.

1. Перехід на дворівневу систему навчання. Як у Європі, так і в Україні існують значні відмінності між ступенями, що отримуються в класичних університетах. Європейці вважають це за можливе, важливо, щоб рівень освіти відповідав різноманітності запитів індивідуума, академічного співтовариства і ринку праці. У Європі в основному введена система 3+2 роки (Європейська модель), 4+2 – Американська модель.
2. Впровадження кредитної системи як засобу високої мобільності студентів. Європейський диплом бакалавра вимагає накопити від 180 до 240 годин кредитів, а ступінь магістра додатково – 60–120 годин. У Європі, як і в США, використовуватиметься шкала з п'ятьма позитивними відмітками:
 - Excellent (відмінно)
 - Good (дуже добре)

- Satisfactory (добре)
 - Befriedigend (задовільно)
 - Pass(незадовільно)
3. Мобільність студентів, викладачів, адміністрації. Глобалізація життя вимагає фахівців, які зуміли прожити і провчитися в різних країнах. У планах Європи, щоб кожен студент міг хоч би місяць прожити за кордоном. Це важливо для уміння просувати свою (у тому числі освітню продукцію) на зовнішній ринок. В той же час зарубіжні вузи економлять час, потрібний для вивчення іноземної мови.
 4. Співпраця в забезпеченні якості освіти з метою створення порівнянних критеріїв і методології. Європа інтенсивно приступає до створення мережі агентств по контролю якості і акредитації. Держава надає організаційну роботу професійним союзам, перш за все міжнародним. Німецька мережа (елемент національної мережі забезпечення якості) – DEGEFAL. Утворена європейська і міжнародна мережі агентств по забезпеченню якості.
 5. Європеїзація вищої освіти, зокрема, в розробці навчальних планів, тренінгів, досліджень. Мета – створити європейську систему конкурентоздатну американській.
 6. Інтеграція безперервної освіти в університетську. Концепція довічного навчання LLL (вчення крізь усе життя) дозволить отримати протягом життя декілька дипломів і дасть університетам значні фінансові ресурси. Інтеграція в університетах багаточисельних галузевих інститутів поліпшить матеріальну базу університетів і пов'яже їх з життям.
 9. Партнерство студентських і офіційних освітніх інститутів.
 10. Підвищення привабливості і конкурентоспроможності європейської вищої освіти.

В українському суспільстві все більше усвідомлюється загальна потреба в розвитку освітньої системи. Соціально–економічні і політичні зміни, зміцнення державності, входження України в світову спільноту неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти. Пріоритетним завданням є модернізація вищої освіти відповідно до сучасних міжнародних вимог. Необхідно вказати, що перехід на викладання з врахуванням вимог процесу Болонського передбачає істотне збільшення і перехід на якісно новий рівень самостійної роботи студента. Інтеграційні процеси у сфері вищої освіти європейських країн поступово реалізовувалися. Україна — активний учасник цих процесів. Проектування освітніх структур і введення нових моделей і програм підготовки, як свідчить досвід всіх країн, у тому числі і України, — процес надзвичайно складний і надалі актуальний.

У нормативно–правових документах щодо вищої освіти вказується на актуальність постійного оновлення змісту освіти та організації навчально–виховного процесу, відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково–технічних досягнень. Передбачається створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина, інтеграції України в європейський та світовий простір, завдяки чому можна досягти вагомих успіхів і в інших євроінтеграційних процесах. Інтеграція в сфері освіти і науки полягає у впровадженні європейських норм і стандартів в освіті. Щороку тисячі студентів, аспірантів, викладачів і науковців з України продовжують своє навчання та наукову діяльність за кордоном – це результат міждержавних угод про співпрацю в галузі освіти та науки. З багатьма країнами наша держава має угоди про визнання документів про освіту та вчені звання.

Джерела та література:

1. Бокань В. А. Історія культури України / В. А. Бокань, Л. П. Польовий.– К.: МАУП, 2002.– 256 с.
2. Богуцький Ю. П. Українська та зарубіжна культура / Ю. П. Богуцький.– К.: Знання, 2007.– 679 с.
3. Глузман А. В. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования / А. В. Глузман.– К.: Издательский центр «Просвіта», 1997.– 323 с.
4. Ефименко Г. Г. Высшая школа Украинской ССР. Успехи, проблемы развития / Г.Г. Ефименко.– К.: Наукова думка, 1978.–265 с.
5. Лозовой В. О. Історія української культури / В. О. Лозовой.– Харків.: «Право», 2013.–368 с.
6. Онопрієнко В. І. Історія української науки ХХ–ХХІ ст. / В. І. Онопрієнко.– Навч.посіб. – К.: Либідь, 1998.– 304 с.
7. Павлова О. Ю. Історія української культури / О. Ю. Павлова.– К.: Центр учбової літератури, 2012. – 352 с.